





## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

### נביא – מלכים א' פרק ב' טז-כא'

(טז) וְעַתָּה שְׂאֵלָה אַחַת אֲנֹכִי שְׂאֵל מֵאַתָּה אֵל תִּשְׁבֵּי אֶת פְּנֵי וְתֹאמֶר אֵלָיו  
 דְּבַר: (טז) וּכְעַן שֹׁאֵל חֲדָא אֲנָא שֹׁאֵל מִנִּיךְ לֹא תִּתְיַבֵּן ית אפי ואמרת ליה מלל:  
 (יז) וַיֹּאמֶר אֲמָרִי נָא לְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יֵשִׁיב אֶת פְּנֵיךָ וַיִּתֵּן לִי אֶת אֲבִישֵׁג  
 הַשְּׁוֹנְמִית לְאִשָּׁה: (יז) ואמר אמרי כען לשלמה מלכא ארי לא יתיב ית אפיך ויהב לי  
 ית אבישג דמן שונם לאתו:  
 (יח) וְתֹאמֶר בַּת שֶׁבַע טוֹב אֲנֹכִי אֲדַבֵּר עִלְיָךְ אֵל הַמֶּלֶךְ: (יח) ואמרת בת שבע טב  
 אָנָּא אֲמַלִּיל עִלְךָ קִדְּם מִלְכָּא:  
 (יט) וְתָבֵא בַת שֶׁבַע אֵל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַבֵּר לוֹ עַל אֲדִנְיָהּ וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ  
 לְקִרְאָתָהּ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ וַיֵּשֶׁב עַל פְּסָאוֹ וַיִּשֶׂם פֶּסֶא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לְיָמִינוֹ:  
 (יט) ואתת בת שבע לקדם מלכא שלמה למללא עמיה על אדניהו וקם מלכא לקדמותה  
 וסגיד לה ויתיב על כורסיה ושוי כורסא לאמא דמלכא ויתיבת לימיניה:  
 (כ) וְתֹאמֶר שְׂאֵלָה אַחַת קִטְנָה אֲנֹכִי שְׂאֵלָת מֵאַתָּה אֵל תִּשְׁבֵּי אֶת פְּנֵי וַיֹּאמֶר  
 לָהּ הַמֶּלֶךְ שְׂאֵלִי אָמִי כִּי לֹא אֲשִׁיב אֶת פְּנֵיךָ: (כ) ואמרת שאלא חדא זעירא אָנָּא  
 שֹׁאֵל מִנִּיךְ לֹא תִּתְיַבֵּן ית אפי ואמר לה מלכא שאילי אמי ארי לא אתיב ית אפיך:  
 (כא) וְתֹאמֶר יִתֵּן אֶת אֲבִישֵׁג הַשְּׁנַמִּית לְאֲדִנְיָהּ אֲחִיךָ לְאִשָּׁה: (כא) ואמרת תתיב ית  
 אבישג דמן שונם לאדניהו אחוך לאתו:

### רש"י

(יט) לדבר לו – לדבר בשבילו, בשביל בתרא לא צ: לא מה של מלכות, היא רות:  
 אדוניהו. לאס המלך – אמרו רבותינו (בבא

### כתובים – משלי יא' יד-יט

(יד) בָּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפֹּל עִם וְתִשׁוּעָה בְּרַב יוֹעֵץ: (יד) באתרא דלית מדברא נפל עמא  
 ופורקנא ייתי בסוגעה דמלכתנותא:  
 (טו) רַע יָרוּעַ כִּי עָרַב זֶר וְשָׂנֵא תוֹקְעִים בּוֹטֹחַ: (טו) בישא מבאש בעדיקא מטול דהוא ערב  
 חילוני וסני לאלין דסימין סברהון באלהא:  
 (טז) אִשֶׁת חָן תִּתְמַן כְּבוֹד וְעֲרִיצִים יִתְמַכּוּ עִשָּׂר: (טז) אתתא חסידתא פלגא איקרא ועשיני  
 דהסין בתר עותרא:  
 (יז) גִּמְלוֹ נִפְשׁוֹ אִישׁ חָסֵד וְעֹבֵד שְׂאֵרוֹ אֲכַזְרִי: (יז) פריע טבתא לנפשיה גברא חסידא ודמובר  
 גושמיה נכזריא:  
 (יח) רָשָׁע עֹשֶׂה פְעֻלַּת שֹׁקֵר וְזֹרַע צָדָקָה שֹׁכֵר אָמֵת: (יח) רשיעא עבר עובדא דשקרא  
 וזורע לצדקתא קושטיה הוא אגריה:  
 (יט) כֵּן צָדָקָה לְחַיִּים וּמְרִדָּה רָעָה לְמוֹתוֹ: (יט) היכנא מן דעבר צדקתא לחיי נטיר ודרדף  
 בישתא נטיר למותא:



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

### רש"י

הוא עוכר את קרוביו:  
 (יח) רשע עשה פעולת שקר – פעולתו של  
 רשע משקרת לו כסבור שתחייב בו הכלחתו  
 והכל אצל. וזרע דקה שזר אמר – והזרע  
 דקה היא פעולה של אמת כי בזדאי בטוח  
 הוא שיקבל פעלו בסוף. שזר – קרוניא"ל  
 בלעז כאלה הסוכר אמת המים כדי ללקוט  
 דגים ובטוח שימלא שם דג' הרבה ודומה לו  
 כל עושי שזר אגמי נפש (וישעיה יט):  
 (יט) כן דקה לחיים – אמתו של דקה סופה  
 לחיים כמו כן בנות כלפחד דוברות (במדבר  
 כז):

(יד) באין תחבולות – כשהלכה בזה על  
 ישראל ואינו נותנין לב להבין להתענות  
 ולעשות תשוב' יפול עם:  
 (טו) רע ירוע – הרשע יתרוץ אשר ערב לבו  
 לעבודת גלולים. ושונא תוקעים – תוקעים  
 קף לעשות רע וללכת בעצתם, ורבותינו  
 דרשוהו בערבות ממון:  
 (טז) תתמוך כבוד – כנסת ישראל' תקרב  
 תמיד לכבוד הקב"ה ותורתו. ועריאים יתמכו  
 עשר – בני אדם מתקרבים אלל גניבות ממון  
 וגזל:  
 (יז) גומל נפשו – גומל טובה לקרוביו איש  
 שהוא חסיד. ועכר שארו אכזרי – והאכזרי

### משנה – בבא מציעא פרק ב'

(א) אלו מציאות שלו, ואלו חייב להכריז. אלו מציאות שלו, מצא פרות  
 מפוזרין, מעות מפוזרות, פריכות ברשות הרבים, ועגולי דבלה, פירות של  
 נחתום, מחרוזות של דגים, וחתיכות של בשר, וגזי צמר הבאות ממדינתו,  
 ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן, הרי אלו שלו, (דברי רבי מאיר). רבי  
 יהודה אומר, כל שיש בו שנוי, חייב להכריז. פי' מצא עגול ובתוכו חרס,  
 כפר ובתוכו מעות. רבי שמעון בן אלקעזר אומר, כל כלי אפודיא אינו חייב  
 להכריז:

לשון: מצא עיגול – של דבלה: אנפריא –  
 כלים חדשים שלא שבעתו העין ואין לבעלים  
 בהם טביעת עין. שפעמים שמחזירים אדה  
 בטביעות עינא, כגון לזרזא מרבנן ללא  
 משני דדבוריה. ואלו הכלים שידוע שאין  
 לבעליהן בהן טביעות עין אינו חייב להכריז.  
 והלכה כר"ש בן אלעזר. ואימתי בזמן שמלאן  
 אחד אחד. אבל מלאן שנים שנים חייב  
 להכריז, דמנינא הוי סימן. והמלא מציאה  
 בסרטיא ופלטיא גדולה בעיר שרובה נכרים,

רע"ב – (א) אלו מציאות. מצא פירות  
 מפוזרים – סתמן נתיאשו הבעלים והפקר  
 הם: מעות מפוזרות – הואיל ואין להם סימן  
 ניכר, כבר איאושאי איאוש והפקר הן. והיינו  
 טעמא דכולהו: פריכות – עמרים קטנים:  
 ברה"ר – שהכל דשין עליהם, ואפילו היה  
 בהן סימן, נפסד: של נחתום – אין בהם  
 סימן, שכולם שוים. אבל של בעל הבית יש  
 להם סימן: הבאות ממדינתו – לאפוקי  
 הבאות מבית האומן, כדקתני סיפא: ולשונות  
 של ארגמן – אמר רבוע ארגמן, ומשך כמין



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

אפילו דבר שיש בו סימן אינו חייב להכריז. ובעיר שרובה ישראל, חייב להכריז:

(ב) ואלו חייב להכריז, מצא פרות בכלי או כלי כמות שהוא, מעות בפיס או כיס כמות שהוא, צבורי פרות, צבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גב זה, פריכות ברשות היחיד, וכפרות של בעל הבית, וגזי צמר הקוחות מבית האמן, פדי יין וכדי שמן, הרי אלו חייב להכריז:

**רע"ב** – (ג) בכלי – וכלי יש בו סימן: כמות שהוא – ריקן: לצורי פירות – סימן, מנין או מקום: שלשה מטבעות זה על גב זה – או יותר. והמכריז מכריז מטבעות מלאחי, וזה צא ואומר כך וכך היו והיו מונחים זה על זה:

(ג) מצא אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקשרין, או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהן. מצא כלי באשפה, אם מכסה, לא יגע בו, אם מגלה, נוטל ומכריז. מצא בגל או בכתל ישן, הרי אלו שלו. מצא בכתל חדש, מחציו ולחוץ, שלו, מחציו ולפנים, של בעל הבית. אם היה משפירו לאחריים, אפלו בתוך הבית הרי אלו שלו:

**רע"ב** – (ג) אחר הגפה – סתימת כותל של עץ או של קנים: גדר – של אבנים: גוזלות מקשרין – צנפיהן. דכולי עלמא הכי מקטרי להו, וקשר כזה לא הוי סימן: לא יגע בהן – דלמרינן הני אינש אלענינהו ואי שקיל להו לית להו למרייהו סימנא בגווייהו. הלכך לשבקינהו עד לחתי מרייהו ושקיל להו: מכוסה לא יגע בו – דאין זה אצידה שיהא מוזהר עליה כלל תוכל להתעלם, דמשתמר הוא: מלא בגל וכמות ישן אלו שלו – מפני שיכול לומר לבעל הגל ולבעל הכותל של אמוריים שהורישו אבותינו היה. ובלבד

שיהיה בו חלודה רבה שניכר שמזמן הרבה היה עומן שם: מחציו ולחוץ. באחד מחורי כותל הסמוכים לרשות הרבים. אם מלאה מחציו עוביו של כותל ולחוץ שלו, דלמרינן אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכת, וחלודה שעליו מוכחת שמזמן הרבה היה שם ובדלוי נתיאשו הבעלים. ודין זה דוקא כלשון זהב וחתוכת כסף וכיוצא בזה. אבל אם היה כלי וכתוכו מעות, אם פי הכלי לחוץ הרי הוא שלו, ואם פי הכלי לפנים הרי הוא של בעל הבית: אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו – ללא ידע דמאן נינהו, ובעליו נואשו:

(ד) מצא בחנות, הרי אלו שלו. בין התבה ולחונני, של חנוני. לפני שלחני, הרי אלו שלו. בין הכסא ולשלחני, הרי אלו לשלחני. הלוקח פרות מחברו או ששלח לו חברו פרות, ומצא בהן מעות, הרי אלו שלו. אם היו צרוּרין, נוטל ומכריז:

**רע"ב** – (ד) מלא בחנות הרי אלו שלו – בדבר שאין בו סימן מיירי. דההוא דנפל מיניה מייראש שהכל נכנסים לשם: בין תיבה – שהחוננו יושב לפניו, ותמיד נוטל ממנה, ונותן לפניו ומוכר, ומעות שנותנין לו נותן בחוכה, ולא נפל שום דבר אלח מיד חנוני: לפני שולחני הרי אלו שלו – דלמרינן מן הבאים להחליף מעות נפלו, שהרי השלחן מפסיק בין שולחני למעות שנמלאו, ואם מן

השולחני הם היה להם להמלא דינו ולכסא שהשלחן מונח עליו: הלוקח פירות מחצירו וכו' – וכגון שחצירו זה תגר שלקח תבואה זו או פירות הללו מאנשים הרבה ולא ידע דמאן נינהו, וכיון דלית בהו סימן נתיאשו הבעלים. אבל אם זה שמכר את הפירות ליקטן הוא עצמו מן הקרקע שלו, שודאי המעות הללו שלו הן, חייב להחזיר: ואם היו לרורים – הקשר או מנין שלהם הוי סימן:



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

(ה) אף השמלה היתה בכלל כל אלה. למה יצאת. להקיש אליה, לומר לה, מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעים, אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז:

**רע"ב** – (ה) זכלל כל אלה – זכלל כל אצלת אחיך: ולמה יצאת – וכן תעשה לשמלתו: מה שמלה מיוחדת – סתם שמלה יש זה סימן, וכל שמלה יש לה בעלים

(ו) ועד מתי חייב להכריז. עד פרי שידעו בו שכניו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, שלש רגלים, ואחר הרגל האחרון שבעה ימים, פרי שילף לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחר:

**רע"ב** – (ו) שכניו – שכני מקום שנמצאת בו האצלה, שמה שלהן היא: כדי שילך כל אחד לביתו בשלשה ימים – משמע ההכרזה וידע אם אצל לו כלום, ואם יראה שאצל יחזור שלשה ויכריז יום אחד אני אצדתי ואלו

(ז) אומר את האצלה ולא אמר סימניה, לא יתן לו. והרמאי אף על פי שאמר סימניה, לא יתן לו, שנאמר (דברים כב) עד דרש אחיך אתו, עד שתדרש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי. כל דבר שעושה ואוכל, יעשה ויאכל. ודבר שאין עושה ואוכל, ימכר, שנאמר (שם) והשבתו לו, ראה היאך תשיבנו לו. מה יהא בדמים. רבי טרפון אומר, ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. רבי עקיבא אומר, לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן:

**רע"ב** – (ז) כל דבר שעושה ואוכל – אם האצלה דבר שיכולים להאכילו את שר מעשו, כגון שור וחמור: יעשה ויאכל – ולא ימכר אותו המוצא, שכל אדם נוח לו צדמתו שהכירה בו כבר ולימדה לרנו. ואינו חייב להטפל זה לעולם, אלא תרנגולת ובהמה גסה מטפל זה י"ב חדש. עגלים וסייחים של רעה, כלומר שאין מגדלים אותם לפטם. וכן גדיים וטלאים, מטפל בהם שלשה חדשים. ועגלים של פיטום מטפל בהם שלשים יום. אווזין ותרנגולים זכרים, הקטנים

(ח) מצא ספרים. קורא בהן אחת לשלשים יום. ואם אינו יודע לקרות. גוללן. אבל לא ילמוד בהן בתחלה. ולא יקרא אחר עמו. מצא כסות. מנערה אחת לשלשים יום. ושוחחה לצרכה. אבל לא לכבודו. פלי כסף וכלי נחשת. משתמש בהן לצרכו. אבל לא לשוחקו. פלי זהב וכלי זכוכית, לא יגע בהן



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

עד שִׁיבֵא אֶלְיָהוּ. מִצָּא שֶׁק אֹר קָפָה. וְכָל דְּבַר שְׂאִין דְּרָבּוּ לְטוּל. הָרִי זֶה לֹא יִטוּל:

שמחעפשים בקרקע. שצריך לתתו בקרקע זז היא שמירתו. ולפיכך משתמש בהם לפרקים: אבל לא לשוחקו – ולא ישתמש בהן זמן ארוך עד שיחוקם: לא יגע בהן – זהב אינו מחעפס צארץ. וכן זוכית. ועוד שהוא נוח להשכר: שאין דרכו ליטול – דבר שגנאי הוא לו. והתורה אמרה והתעלמת מהם, פעמים שאתה מתעלם, כגון זקן ואינו לפי כבודו:

(ט) איזו היא אבידה, מצא חמור או פרה רועין, בדרה, אין זו אבידה. חמור וכליו הפוכין, פרה רצה בין הפרמים, הרי זו אבידה. החזירה וברחה. החזירה וברחה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים. חייב להחזירה. שניאמר (דברים כב) השוב תשיבם. היה בטל מסלע, לא יאמר לו תן לי סלע, אלא נותן לו שכרו בפועל בטל אם יש שם בית דין, מתנה בפני בית דין. אם אין שם בית דין, בפני מי יתנה, שאלו קודם:

ממלאכה זו כזדה שהוא עוסק בה ולעשות במלאכה קלה כזו: אם יש שם בית דין – אם אינו רוצה ליצטל ממלאכתו. ששכרה מרובה, מה יעשה. אם יש שם שלשה בני אדם מתנה בפניהם ואומר ראו שאני משתכר כך וכך. ואי אפשר ליצטל ליטול שכר מועט, אם תאמרו שאטול שכרי משלם. אטפל בהשגת אבדה זו: שלו קודם – ומניח את האבדה:

רע"ב – (ח) אחת לשלשים יום – שמחעפסין כששהין מלפוחתו. וכל ספריהן היו עשוין כעין גליון: גוללן – מתחלתו לסופו שיכנס בהם האויר: בתחלה – מה שלא למד מעולם. לפי שצריך להשהותו לפניו: ולא יקרא אחר עמו – לפי שזה מושך אכלו וזה מושך אכלו ונקרע: שוטחה לרכה – לשלשום בה אויר שלא תאכלנה עס: לרכון –

רע"ב – (ט) איזו היא אבדה – שניכר בה שאין הבעלים יודעים שהיא שם: אין זו אבדה – ואינו חייב להחזיר, שמדעת הניחוח שם: לכה בין הכרמים – שמתקלקלים רגליה: השב תשיבם – התורה ריבתה השבות הרבה: לא יאמר לו תן לי סלע – שזה אומר לו אם עשית מלאכתך, היית מרבה טורח, עכשיו לפי מה שטרחת טול: כפועל בטל – כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליצטל

(י) מצאה ברפת אינו חייב בה. ברשות הרבים חייב בה. ואם היתה בית הקברות לא יטמא לה. אם אמר לו אביו, הטמא, או שאמר לו אל תחזיר, לא ישמע לו. פרק וטעון, פרק וטעון, אפילו ארבעה וחמשה פעמים. חייב שניאמר (שמות כג) עזב תעזב. הלא וישב לו ואמר הואיל ועליו מצוה, אם רצונך לפרוק פרוק, פטור, שניאמר, עמו. אם היה זקן או חולה, חייב. מצוה מן התורה לפרוק, אבל לא לטעון. רבי שמעון אומר, אף לטעון. רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו, אין זקוק לו, שניאמר, תחת משאו. משאוי שיכול לעמוד בו:

עשית מלאכתך, היית מרבה טורח, עכשיו לפי מה שטרחת טול: כפועל בטל – כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליצטל ממלאכה זו כזדה שהוא עוסק בה ולעשות במלאכה קלה כזו: אם יש שם בית דין – אם אינו רוצה ליצטל ממלאכתו. ששכרה מרובה,

רע"ב – (ט) איזו היא אבדה – שניכר בה שאין הבעלים יודעים שהיא שם: אין זו אבדה – ואינו חייב להחזיר, שמדעת הניחוח שם: לכה בין הכרמים – שמתקלקלים רגליה: השב תשיבם – התורה ריבתה השבות הרבה: לא יאמר לו תן לי סלע – שזה אומר לו אם



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

מה יעשה. אם יש שם שלשה בני אדם מתנה צפניהם ואומר ראו שאני משתכר כך וכך. ואי אפשר ליצטל ליטול סכר מועט, אם תאמרו

(יא) אָבֹדְתוּ וְאָבֹדְתָא אָבִיו, אָבֹדְתוּ קוֹדְמָת. אָבֹדְתוּ וְאָבֹדְתָא רַבּוֹ, שְׁלֹ קוֹדְמָת. אָבֹדְתָא אָבִיו וְאָבֹדְתָא רַבּוֹ, שְׁלֹ רַבּוֹ קוֹדְמָת, שְׁאָבִיו הִבִּיאוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה. וְרַבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ חֲכָמָה מִבִּיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אָבִיו חָכֵם (שְׁקוּל פְּנֵגֶד רַבּוֹ) שְׁלֹ אָבִיו קוֹדְמָת. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מִשְׂאֵי. מְנִיחַ אֶת שְׁלֹ רַבּוֹ. וְאַחַר כֵּן מְנִיחַ אֶת שְׁלֹ אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשְּׂבִי. פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ. וְאַחַר כֵּן פּוֹדָה אֶת אָבִיו. וְאִם הָיָה אָבִיו חָכֵם. פּוֹדָה אֶת אָבִיו, וְאַחַר כֵּן פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ:

רע"ב – (י"א) אבדתו קודמת – לאמר קרא (דברים ט"ו) אפס כי לא יהיה בך אביון, זהוהר שלא תהיה אתה אביון: של רבו קודמת – והוא שיהיה רבו מובהק, שלמד רוב חכמתו ממנו. וכן כל הנך רבו לאמרין צמתניתין שקודמין לאביו, אינן אלא ברבו מובהק:

### גמרא – בבא מציעא דף ל"ג ע"א ע"ב

תנו רבנן העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא הא גופא קשיא אמרת בגמרא אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו שבקו כולא עלמא מתניתין ואזלו בתר גמרא הדר דרש להו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא מאי דרוש כדדריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרן] אחיכם אלו בעלי מקרא שונאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם אלו עמי הארץ שמוא תאמר פסק סברם ובטל סיכויים תלמוד לומר ונראה בשמחתכם שמוא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו עובדי כוכבים יבושו וישראל ישמחו:

### רש"י על הגמרא

מדה – היא קלטה: ואינה מדה – שהמשנה ומשתכחים, שצמיחהם לא היה גמרא ככתב, ותלמוד יפס ממנה, מפני שתלויין בגירסא גם לא היה ניתן לכתוב, אלא לפי שנתמעטו



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

**פּשעם** – עמי דהיינו תלמידי חכמים, את חטאתם אני קורא פשע, שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיצרכו להם על העיקר, ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר: ולבית יעקב – שאר העם: חטאתם – אפילו פשע שלהם אני קורא חטאת: הוי זהיר בתלמוד – בגמרא, שהוא תירוץ [טעמי] המשניות, או אם תשמע דבר משנה מרבך הזהר לשאול טעמי ומי שנאה: ששגגת תלמוד – אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך, שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר, ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שצא לידך ולמדת הימנה שלא כדת, שאין הטעם כמו שהיית סבור, שאילו ידעת טעם המשנה לא דמית לה מעשה הצא לידך: עולה זדון – ענוש אתה עליה כמזיד, שזדון הוא בידך, שלא שאלת טעם מרבך: אלו תלמידי חכמים – ששימשו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם, זה בזו וזה בזו, שאין הכל בקיאין בשוין: שנאיכס אלו בעלי משנה – ששונאין בעלי תלמוד, לפי שבעלי תלמוד אומרים על בעלי משנה שהן מצלי עולם, כדאמרינן במסכת סוטה (כב, א) התנאים מצלי עולם, שמורים הלכה מתוך משנתם: מנדיכס אלו עמי הארץ – שתלמידי חכמים שנואין ומתועבין להן כנדה: שמא תאמר אבד סברס – של אלו שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים, אבל אין הדבר כן: תלמוד לומר ונראה בשמחתכם – ולא נאמר ונראה בשמחתכם, כך אמר הנביא אני ואחיכס שונאיכס ומנדיכס כולנו נראה בשמחתכם: והם יבשו – אותם שהם נכרים, שאינם ממנו ואינן נקראין על שם ישראל יבשו וישראל ישמחו:

הלצבות התחילו דורות [אחרונים] לכתבו: תלמוד – כבר פירשתי למעלה שהוא לתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם, וכשאתם סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתייהן קיימות, או לדעת דברי התנאים החלוקים בדבר, ונימא הא מני פלוני חכם הוא: בימי רבי נשנית משנה זו – הא דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו לפי שמשרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשהי תורות, מתוך עול שעבוד מלכיות וגזירות שהיו גוזרין עליהן, ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לזכר דברי החולקים עד ימיו של רבי, שנתן הקדוש צדק הוא לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי, כדאמרינן בעבודה זרה (י, ב), ונחו מנרה, ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל, ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות, אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה, ונתן סימנים הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני, וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע, ונתנו לב לזכר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים, וסידרו המסכתות דברי נזיקין לבדם, ודברי יצמות לבדם, ודברי קדשים לבדם, וסתם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן סתם, כדי לקבוע הלכה כמותם, לפיכך אמרו בגמרא אין לך מדה גדולה מזו, שיתנו לב לטעמי המשנה: שצקו כולי עלמא מתניתין – מלחזור על גרסת משנתם: ואזלו בתר תלמודא – לחשוב בסברא: הדר דרש להו הוי רץ למשנה – לפי שירא פן ישתכחו המשניות, ויחליפו שמות החכמים, ובמקום חיוב יאמרו פטור, ובמקום אסור יאמרו מותר: מאי דרש – מתחילה, כשדרש שתלמוד גדול: לעמי

### זוהר – ויחי דף רל"ט ע"ב

אסרי לגפן, מאי גפן. דא בנטת ישראל, אמאי אתקריאת גפן. אלא מה גפן, לא מקבלא עליה נטיעא אחרא, הכי נמי בנטת ישראל, לא מקבלא עליה אלא לקודשא בריך הוא. ובגין בנטת ישראל, אתכפין קמיה כל חילין





## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

אֲחֵרֵינוּ, וְלֹא יִכְלִין לְאַבְאֶשָׁא וּלְשַׁלְטָא בְּעַלְמָא. וְעַל דָּא אֲטִיל קְרָא שְׁמָא קְדִישָׁא בִּינְיָהוּ, בְּהַאי גֵיסָא וּבְהַאי גֵיסָא. בְּנֵי אֲתוּנֹנ, דְּאֲתַעְקֵר בְּגִין הַהוּא שׁוֹרְקָ, כְּמָה דְּאֲתָ אָמַר, וְאַנְכִי נְטַעְתִּיהּ שׁוֹרְקָ וְגו':

כְּבִס בִּינִין לְבוּשׁוֹ וְגו', כְּבִס, כּוּבִס מִבְּעֵי לִיה. אֲלֵא כְּבִס, מִיּוֹמָא דְּאֲתַבְרִי עַלְמָא, וּמֵאֵן אִיהוּ, דָּא מְלָכָא מְשִׁיחָא. בִּינִין סְטֵר שְׁמַלְאָ. וּבְדָם עֲנָבִים סְטֵר שְׁמַלְאָ. לְתַתָּא. וְזַמִּין מְלָכָא מְשִׁיחָא (דָּה רַמַּ ע"א) לְשַׁלְטָא לְעִילָא עַל כָּל חִילִין אֲחֵרֵינוּ דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, וּלְתַבְרָא תוֹקֵפִיהוֹן מִעִילָא וּמִתַּתָּא:

דְּבַר אַחַר, כְּבִס בִּינִין לְבוּשׁוֹ, כְּגוֹזְנָא דְּהַאי חֲמָרָא, אַחְזִי חִידוֹ, וְכוּלִיָּה דִּינָא. (לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת). הָכִי נְמִי מְלָכָא מְשִׁיחָא, יַחְזִי חִדוֹ לְיִשְׂרָאֵל, וְכוּלִיָּה דִּינָא לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת. כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, דָּא רוּחָא דְּמְלָכָא מְשִׁיחָא, וּמֵן יוֹמָא דְּאֲתַבְרִי עַלְמָא, אֲסַחִי לְבוּשִׁיהּ בְּחֲמָרָא עַלְמָא:

חֲמִי מַה כְּתִיב בְּתַרְיָה, חֲכָלִילִי עֵינַיִם מִיָּין וּלְבָן שְׁנַיִם מִחֲלָב, דָּא חֲמָרָא עַלְמָא, (ס"א דְּמַרְוֵי דְּאוֹרֵייתָא) דְּאוֹרֵייתָא דְּמַרְוֵי, מְנִיָּה שְׁתֵּי. וּלְבָן שְׁנַיִם מִחֲלָב, דְּהָא אוֹרֵייתָא יָין וְחֲלָב, תוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה:

כְּתִיב, (תְּהִלִּים קד) וַיֵּין יִשְׁמַח לֵבָב אֲנוּשׁ (ס"א אֲמַאי, בְּגִין דְּמֵאֲתַר דְּחִדוּה קֵאתִי, וּמֵאֵן הוּא סוֹפִיָּה דְּקֵרָא) לְהַצְהִיל פְּנִים מְשֻׁמֹן, וְדֵאי מְאֲתַר דְּאֲתַקְרִי שְׁמֹן. תָּא חֲזִי, שִׁירְתָּא דְּחֲמָרָא חֲדוּה, הוּא אֲתַר דְּכָל חִידוֹ מְנִיָּה נְפָקָא. וְסוֹפִיָּה דִּינָא. מֵאי טַעְמָא, בְּגִין דְּסוֹפָא דִּילִיָּה, אֲתַר בְּנִישׁוֹ דְּכָלָא, דִּינָא הוּא, וּבִיָּה אֲתַדֵּן עַלְמָא. וְעַל דָּא שִׁירוּתָא חֲדוּה, וְסוֹפָא דִּינָא. בְּגִינֵי כְּה, לְהַצְהִיל פְּנִים מְשֻׁמֹן. מְאֲתַר דְּכָל חֲדוּה מְנִיָּה נְפָקָא:

וְלֶחֶם לֵבַב אֲנוּשׁ יִסְעַד, מֵאֵן לֶחֶם. אֲלֵא לֶחֶם עַלְמָא סְעִיד (סְמִיד), וְאִי תִימָא, דְּבִיָּה תְלִיָּא סְעִידוֹ דְּעַלְמָא בְּלַחְדוּי, לָאוּ הָכִי, דְּהָא לִילִיָּא בְּלֵא יוֹמָא, לָא אֲשַׁתְּכַח, וְלֵא בְּעֵי לְאַפְרָשָׁא לֹזֵן. וּמֵאֵן דְּאַפְרִישׁ לֹזֵן, יִתְפָּרֵשׁ מִחֲזִין, וְהֵינֵן דְּכְתִיב, (דְּבָרִים ח) לִמְעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יַחֲזִיָּה הָאָדָם. בְּגִין דְּלֵא בְּעֵי לְאַתְפָּרְשָׁא:

וְאִי תִימָא, דְּוֹד הֵיךָ קֵאֲמַר וְלֶחֶם לֵבַב אֲנוּשׁ יִסְעַד, הוּאִיל וְלֵא תְלִיָּא בִיָּה בְּלַחְדוּי סְעִידוֹ דְּעַלְמָא. אֲלֵא דִּיִּיקָא דְּמַלְאָ, וְלֶחֶם, וְאִי אִיתוּסְתָּ, כְּמוֹ וַיֵּי, וְעַל דָּא, כְּלֵא אֲשַׁתְּכַח כְּחָדָא:

תָּא חֲזִי, מֵאֵן דְּמִבְרַךְ עַל מְזוֹנָא, לָא יִבְרַךְ עַל פְּתוּרָא דִּיקְנִיָּא, וּבְעֵי נְהַמָּא לְאַשְׁתְּכַח עַל פְּתוּרָא, וְכִסָּא דְּחֲמָרָא בִּימִינָא. מֵאי טַעְמָא, בְּגִין לְקִשְׁרָא שְׁמַלְאָ בִּימִינָא, וְנְהַמָּא דִּיתְבְּרַךְ מְנִיָּהוּ, וְלֵאֲתַקְשְׂרָא בְּהוּ, וְלִמְהוּי כְּלֵא חַד קִשְׁרָא, לְבִרְכָא שְׁמָא קְדִישָׁא בְּדָקָא יְאוּת. דְּהָא לֶחֶם אֲתַקְשֵׁר בִּינִין, וַיֵּין בִּימִינָא, וּכְדִין בְּרַכָּאן שְׁרִינִין בְּעַלְמָא, וּפְתוּרָא אֲשַׁתְּלִים בְּדָקָא יְאוּת:

**הַלְכָה** – הַרְמַב"ם הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ג'



## חק לישראל – פרשת ויחי יום ד'

(א) כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות מי שזכויותיו יתירות על עונותיו צדיק ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע מחצה למחצה בינוני וכן המדינה אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת ואם היו עונותיהם מרובין הרי זו רשעה וכן כל העולם כולו:

(ב) אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך וכן מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אובדת שנאמר זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכויותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות אלא לפי גודלם יש זכות שהיא כנגד כמה עונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות. [השגת הראב"ד - אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו א"א לא כמו שהוא סובר שכשאמרו רשעים נחתמין לאלתר למיתה שמיד מתים ואינו כן כי יש רשעים חיים הרבה אלא נחתמין לאלתר שלא ימלאו ימיהם שני הדור שנגזרו עליו ועיקר דבר זה ביבמות (נ):]

### מוסר – מספר דברים שבקדושה ט"א

א. כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות. מי שזכויותיו יתרות על עונותיו צדיק ומי שעונותיו יתרות על זכויותיו רשע מחצה על מחצה בינוני. וכן המדינה אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת ואם היו עונותיהן מרובין הרי זו רשעה וכן כל העולם כולו: ב. אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך. וכן מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אובדת שנאמר (בראשית יח) זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכויותיהן מיד הן נשחתין שנאמר (שם ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם: ג. ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות אלא לפי גדלם יש זכות שהוא כנגד כמה עונות שנאמר (מ"א י"ד) יען נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר (קהלת ט) וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות: